

Stoomlocomotief *Pays de Waes*

Asindeling: 1A1 Single Driver

Nummering: Nr. 2 van de *Compagnie du Chemin de fer d'Anvers à Gand par Saint-Nicolas et Lokeren*

Ontwerper: Gustave De Ridder

Bouwjaar: 1844

Constructeur: Ateliers De Ridder in Brussel

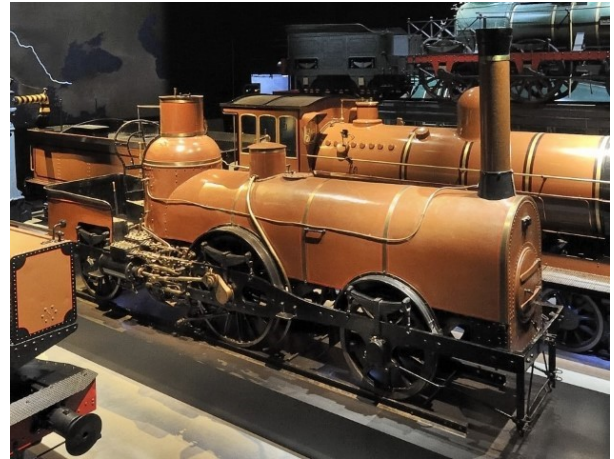
Uit dienst genomen: 1889-'90

Vermogen: 50 pk

Lengte: 8,37 m

Gewicht (rijklaar): 17,55 t

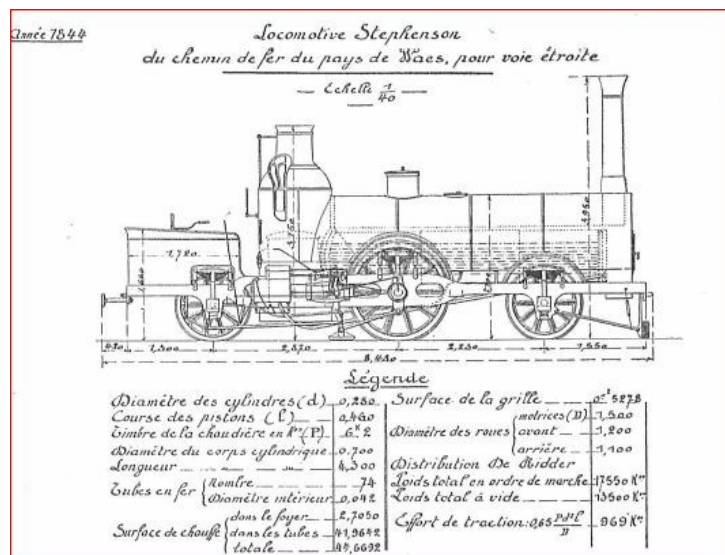
Maximumsnelheid: 60 km/u

Locomotief *Pays de Waes*, tentoongesteld in Train World (Ref. 2720)

Locomotief Pays de Waes

Locomotief *Pays de Waes* is een van de negen exemplaren die tussen 1844 en 1846 in de Brusselse werkplaats van de Belgische ingenieur Gustave De Ridder (1795-1862) gemaakt werden.

Uittreksel uit 'Notice sur l'Exposition rétrospective des locomotives des chemins de fer de l'Etat belge à l'Exposition de Gand (1913). 1913, C620302'

De Ridder was een van de twee ingenieurs die belast waren met de studie van de aanleg van een spoorweg in België. Met de *Pays de Waes* had hij een licht en zuinig voertuig ontworpen dat tegen een lage kost op smalspoor (spoorbreedte 1145 mm) kon rijden en dat heel geschikt was voor lijnen met weinig verkeer. Het was een voorloper van de buurtspoorwegen. Deze locomotief reed op de lijn van Gent naar Antwerpen. Het betrof een van de eerste lijnen die de staat in privéhanden overliet.

De Ridder verwierf de concessie voor deze lijn op 16 november 1842. De sectie van Sint-Niklaas tot Antwerpen was 18 km lang, en werd opengesteld voor het verkeer op 3 november 1844. Bij Koninklijk Besluit van 31 maart 1845 stond De Ridder zijn concessie af aan een naamloze vennootschap, de *Compagnie du Chemin de fer d'Anvers à Gand par Saint-Nicolas et Lokeren*. Hij bleef echter behorend directeur, exploitatiechef en hoofdingenieur van de werken en het rollend materieel.

Locomotief *Pays de Waes* leunt op enkele details na heel nauw aan bij het prototype dat De Ridder in 1841 bouwde en de naam *l'Economie* meekreeg. Die locomotief werd op 13 juli 1841 gebruikt tijdens een test op een private smalspoorbaan tussen Brussel en Tubeke.

Het systeem De Ridder

Bij dit type tenderlocomotief werd gebruikgemaakt van een speciaal systeem, het zogenoemde *systeem De Ridder*. Dit systeem onderscheidt zich door de originaliteit van de stoomverdeling in de cilinders; de locomotief kan zowel op volle druk als bij uitzetting werken.¹

De locomotief heeft zes wielen en drie wielassen, waarvan enkel de middelste as een drijf-as is met wielen van 1,44 m diameter. Ze is uitgerust met een magneetrem die manueel bediend wordt, met krachtversterking via schroef. Het waterreservoir bevindt zich boven de stoomketel en de rookkast. De vuurkist is cilindervormig. De locomotief weegt 12 500 kg in lege toestand.²

¹ Bij een machine met uitzetting wordt stoom pas tijdens een deel van de zuigerslag in de cilinder toegelaten. De stoom die in de cilinder is opgesloten, zal de zuiger blijven duwen, maar met afnemende kracht, net als een veer die ontspant.

² De Laveleye, A. Histoire des vingt-cinq premières années des chemins de fer belges, 1862. P.58

Einde van de *Pays de Waes*

Op 1 januari 1896 nam de Staat de uitbating van de lijn Antwerpen – Gent over. In juli 1898 werd beslist de lijn op de standaardbreedte van 1435 mm te brengen. Dit betekende het einde voor de negen locomotieven van De Ridder die tussen 1880 en '90 een voor een afgekeurd werden. De *Pays de Waes* werd als laatste buiten dienst gesteld, en ontsnapte aan de sloop. Ze is de oudste bewaard gebleven locomotief in België en een van de twintig oudste bewaard gebleven spoorvoertuigen ter wereld.

Deze historische *Pays de Waes* was in 1913 te zien op de Wereldtentoonstelling van Gent en werd in 1925 in het Verenigd Koninkrijk tentoongesteld tijdens de festiviteiten voor het honderdjarig bestaan van de spoorwegen.

Vandaag wordt zij tentoongesteld in Train World.

Catherine Walravens

Februari 2021

Beknopte bibliografie

Artikels: DAGANT A. Cent vingt-cinq ans de construction de locomotives à vapeur en Belgique. *Bulletin de l'institut archéologique liégeois*, nr. 86, 01-01-1974, p. 23-241, K547371

SCHUBERT A., JACQUET A. Le matériel roulant des chemins de fer à l'Exposition universelle et internationale de Gand 1913. *Revue générale des Chemins de fer*, 01-03-1914, p. 131-312, K620304

VAN DER HERTEN B., VAN MEERTEN M. De spoorlijn Antwerpen-Gent, 1841-1897. De wisselwerking tussen privé-initiatief en overheidsinterventie in de Belgische spoorwegen. *Belgisch tijdschrift voor filologie en geschiedenis*, 01-01-1994, p. 861-912, K31161

Boeken: *Chemin de fer d'Anvers à Gand par Saint-Nicolas et Lokeren*. Annuaire spécial des Chemins de fer belges, 1867, 213-225 p., C620528

Notice sur l'Exposition rétrospective des locomotives des chemins de fer de l'Etat Belge à l'Exposition de Gand (1913), 1913 55 p., C620302

DAMBLY P. *Vapeur en Belgique. Tome 1. Des origines à 1914*. Bruxelles : G. Blanchart & Cie, 1989, 244 p., C 0034

DAMBLY P. *Vapeur en Belgique. Tome 2. De 1914 aux dernières fumées*. Bruxelles : G. Blanchart & Cie, 1994, 352 p., C0035

DE LAVELEYE A. *Histoire des vingt-cinq premières années des chemins de fer belges*. Bruxelles - Paris : A. Decq - E. Lacroix, 1862. 228 p. , B8938

DEMEUR A. *Les sociétés anonymes de Belgique en 1857 collection complète des statuts, collationnés sur les textes officiels -Les sociétés de chemins de fer*. Bruxelles : Chez l'Editeur, 1859, 708 p., C552181

Voor een grondiger zoekopdracht kunt u onze database raadplegen met de volgende trefwoorden:

Bibliotheekcatalogus: *stoomlocomotief, chemin de fer d'Anvers à Gand, geschiedenis van de spoorwegen, Pays de Waes, Belgie*

Museumcollectie: *Pays de Waes, chemin de fer d'Anvers à Gand*